

Prilozi povijesti geoloških znanosti u Hrvatskoj. IX.

Dr Kajetan PETTER

(1817—1850)

Ljudevit BARIC

Mineraloško-petrografski muzej, 41000 Zagreb, Demetrova 1

Kajetan Petter rođen je 21. 3. 1817. u 11 sati u noći u mjestu Waidhofen an der Ybbs (Austrija) kao prvo od osmero djece u oca Kajetana (Cajetan) Petera, trgovca i majke Josipe (Josepha) rođ. Reichenau. U knjizi rođenih uveden je kao Cajetan Benedict Josef Peter. Posljednje dvoje djece upisano je u toj knjizi sa dvostrukim t u prezimenu.

Prema podacima iz montanističkog arhiva u Banskoj Štiavnici (danas Slovačka u Čehoslovačkoj, prije Schemnitz odnosno Selmezbánya u negdašnjoj Mađarskoj) Petter je nakon završenoga srednjoškolskoga studija dne 6. 10. 1836. dobio odobrenje da na Rudarsko-šumarskoj akademiji u tom mjestu može upisati kolegije na Rudarskom odjelu. Iz apsolutorija od 24. 10. 1840. se vidi da je on u to vrijeme već imao položen »doktorat filozofije i slobodnih vještina« u Pešti. Od 15. 10. 1840. je namješten kao zaprisegnuti rudarski praktikant u rudarskoj upravi Oberbieberstollen. Dne 16. 12. 1841. je zamolio premještaj bilo kuda u drobionu ili u pogon za vađenje rude, ali već 5. 1. 1842. moli on premještaj u kovnicu novca u Beču. Tu je praktikant, vjerojatno do odlaska u Zagreb. Tu je dne 10. 4. 1844. nastupio službu na klasičnoj gimnaziji kao suplent »za prirodoslovje (physiku) i matematiku«. Od jezika je govorio latinski, njemački, talijanski, donekle mađarski i grčki. Kako se iz zagrebačkoga glasila »Agrar Zeitung« (25. godište od 27. 9. 1850, str. 618) odnosno iz službenih Narodnih novina (god. 16, broj 198 od 30. 8. 1850, str. 1) vidi, umro je Petter, sa stanom u Svilarskoj ul. (današnja Preradovićeve, ondašnji njemački naziv Seidenspinn-Gasse) dne 29. 8. 1850. u četvrt 12 sati od vodene bolesti.

Sa rodoljubima za vrijeme Hrvatskoga narodnoga preporoda on se dobro razumijevao, premda je bio Austrijanac. Vidi se to po tomu što je Vukotinovića »uveo u mineralogiju, geognoziju i geologiju« (Grlović 1898/1900, Torbar 1897/98, str. 137). Njegovi prijatelji smatrali su ga »najnaobraženijim čovjekom svoga vremena u zidinah grada Zagreba« (Pilar 1886, str. 143). Prigodom otvorenja muzejskih zbirki u Zagrebu za javnost god. 1846. on je darovao više od 80 vrsta okamina, zatim primjerke za botaničku i mineralošku zbirku (Ljubić 1870, str. 7).

Istoga dana, kad je Petter umro, vrhovni ravnatelj Zagrebačke akademije odnosno klasične gimnazije biskup Schrott spisom br. 285 od 29. 8. 1850. saopćio je privremenom podupravitelju Akademije Mati Smodeku da se, uz ostalo, i namjesnom učitelju Petteru doznačena mjesečna nagrada do daljnega obustavi. Obavijest o smrti Pettera objavljena je bila — kako je već rečeno — sutradan u Narodnim novinama uz napomenu da je on »bivši na ovdašnjoj kr. Akademiji učitelj matematike«. Iz te obavijesti službenoga značenja izlazi da je Schrottova direktiva za obustavu Petterovih beriva do daljnega bila i izvršena. Premda do sada nema podataka o tomu da je možda Schrott znao da je Petter na smrti, ta se pomisao ne može bez daljnega otkloniti. Schrott je, naime, bio tipičan oportunist (Horvat 1975, str. 178), spreman učiniti sve kako bi se što bolje dodvorio ondašnjim, izrazito protunarodnim vlastima; bio je režimsko njuškalo u najgorem smislu te riječi. Szabo (1941, str. 98) navodi npr. za Schrotta kako se taj »odmetnik« protivio tomu da bruje »zvona, pače i veliko« (na katedrali), kad su 29. 7. 1847. pale srpanjske žrtve u Zagrebu. Zbog čega je Schrott, zapravo, možda nastojao da se riješi Pettera kao nastavnika, o tomu nema podataka.

U matičnoj knjizi umrlih župe Sv. Marka u Zagrebu za god. 1837—1852, koja se čuva u Zemaljskom arhivu u Zagrebu, je pod br. 1297 upisano da je Petter pokopan na groblju Sv. Roka i da je sprovod vodio župnik St. Pogledić.

Dio Petterove knjižnice otkupila je Akademija i knjige se danas nalaze u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu. To se može zaključiti npr. iz knjige Fuchs W., Haltmeyer G., Leydolt F. & Rösler G., 1843: Friedrich Mohs und sein Wirken in wissenschaftlicher Hinsicht. Ein biographischer Versuch. Wien. — Ona je u spomenutoj biblioteci provedena ponešto neispravno pod br. 286 — 36.813 ovako: Mohs Friedrich, 1843: Sein Wirken in wissenschaftlicher Hinsicht. Wien. Na nutarnjoj strani mekane prednje korice napisano je lijepim, čitkim rukopisom ovo: Kupljeno iz knjižnice pokojnoga profesora Kajetana Petra.

LITERATURA

- Barić Lj., 1974: Prirodoslovni muzeji i njihova uloga u razvoju znanstvenih djelatnosti kod nas. — *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, godina 23, br. 5—6, 4—21.* Zagreb.
- Grlović M., 1898/1900: Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća. Zagreb.
- Horvat J., 1975: Ljudevit Gaj. Sveuč. naklada Liber. Zagreb.
- Ljubić S., 1870: Narodni zemaljski muzej u Zagrebu. — *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za god. 1870.* Zagreb.
- Pilar Gj., 1886: Napredak mineralogije i geologije u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji od god. 1835. do god. 1885. — *Rad JAZU 80, 140—147.* Zagreb.
- Szabo Gj., 1941: Stari Zagreb. Izd. Vasić i Horvat. Zagreb.
- Torbar J., 1897/98: Život i djelovanje Ljudevita Vukotinovića. — *Ljetopis JAZU 12 (zagod. 1897), 120—149.* Zagreb.